

o parui nostrique Lares, quos ture minuto
 aut farre et tenui soleo exorare corona,
 quando ego figam aliquid quo sit mihi tuta senectus
 a tegete et baculo? uiginti milia fenus 140
 pigneribus positis, argenti uascula puri,
 sed quae Fabricius censor notet, et duo fortes
 de grege Moesorum, qui me ceruice locata
 securum iubeant clamoso insistere circo;
 sit mihi praeterea curuus caelator, et alter 145
 qui multas facies pingit cito; sufficiunt haec.
 quando ego pauper ero? uotum miserabile, nec spes
 his saltem; nam cum pro me Fortuna uocatur,
 adfixit ceras illa de naue petitas
 quae Siculos cantus effugit remige surdo.' 150

LIBER QVARTVS

SATVRA X

OMNIBVS in terris, quae sunt a Gadibus usque
 Auroram et Gangen, pauci dinoscere possunt
 uera bona atque illis multum diuersa, remota
 erroris nebula. quid enim ratione timemus
 aut cupimus? quid tam dextro pede concipis ut te 5
 conatus non paeniteat uotique peracti?
 euertere domos totas optantibus ipsis
 di faciles. nocitura toga, nocitura petuntur
 militia; torrens dicendi copia multis

143 locata Φ : locata** *P*: locatum *Heinrich* 146 pingit *PG*: pingat
 Φ . cf. vii. 185 148 uocatur *PA*: rogatur Φ 149 adfixit *PA*:
 adfigit Φ .
 1 *redit F* 2 dinoscere *PAFGU Seru. in Georg. ii. 461*: discer-
 nere Φ 5 concipis *PAFGZ et ut uid. L*: concupis *HKOTU* 9 militia
P Vat. Reg. 2029: militia et Φ : militiae et *F*

IVVENALIS

et sua mortifera est facundia; uiribus ille 10
 confisus periit admirandisque lacertis;
 sed pluris nimia congesta pecunia cura
 strangulat et cuncta exuperans patrimonia census
 quanto delphinis ballaena Britannica maior.
 temporibus diris igitur iussuque Neronis 15
 Longinum et magnos Senecae praediuitis hortos
 clausit et egregias Lateranorum obsidet aedes
 tota cohors: rarus uenit in cenacula miles.
 pauca licet portes argenti uascula puri
 nocte iter ingressus, gladium contumque timebis 20
 et mota ad lunam trepidabis harundinis umbra:
 cantabit uacuus coram latrone uiator.
 prima fere uota et cunctis notissima templis
 diuitiae, crescant ut opes, ut maxima toto
 nostra sit arca foro. sed nulla aconita bibuntur 25
 fictilibus; tunc illa time cum pocula sumes
 gemmata et lato Setinum ardebit in auro.
 iamne igitur laudas quod de sapientibus alter
 ridebat, quotiens a limine mouerat unum
 protuleratque pedem, flebat contrarius auctor? 30
 sed facilis cuiuis rigidi censura cachinni:
 mirandum est unde ille oculis suffecerit umor.
 perpetuo risu pulmonem agitare solebat
 Democritus, quamquam non essent urbibus illis
 praetextae, trabeae, fasces, lectica, tribunal. 35
 quid si uidisset praetorem curribus altis
 extantem et medii sublimem puluere circi
 in tunica Iouis et pictae Sarrana ferentem

21 mota *PS*: motae Φ : nocte *O* umbra *A Monac.* 6292: umbram
PGU: umbras Φ 29 a Φ : de *PA* 30 auctor *PAGU*: alter Φ
 35 praetextae *PAS*: praetexta *Sang.*: praetexta et Φ 37 medii
GHTU: mediis *P Leid. Voss.* 64: medio Φ

ex umeris aulaea togae magnaëque coronae
 tantum orbem, quanto ceruix non sufficit ulla? 40
 quippe tenet sudans hanc publicus et, sibi consul
 ne placeat, curru seruus portatur eodem.
 da nunc et uolucrum, sceptro quae surgit eburno,
 illinc cornicines, hinc praecedentia longi
 agminis officia et niueos ad frena Quirites, 45
 defossa in loculos quos sportula fecit amicos.
 tum quoque materiam risus inuenit ad omnis
 occursus hominum, cuius prudentia monstrat
 summos posse uiros et magna exempla daturus
 ueruecum in patria crassoque sub aere nasci. 50
 ridebat curas nec non et gaudia uolgi,
 interdum et lacrimas, cum Fortunae ipse minaci
 mandaret laqueum mediumque ostenderet unguem.
 ergo superuacua aut quae perniciosa petuntur?
 propter quae fas est genua incerare deorum? 55
 quosdam praecipitat subiecta potentia magnae
 inuidiae, mergit longa atque insignis honorum
 pagina. descendunt statuae restemque secuntur,
 ipsas deinde rotas bigarum inpacta securis
 caedit et inmeritis franguntur crura caballis. 60
 iam strident ignes, iam follibus atque caminis
 ardet adoratum populo caput et crepat ingens
 Seianus, deinde ex facie toto orbe secunda
 fiunt urceoli, pelues, sartago, matellae.
 pone domi laurus, duc in Capitolia magnum 65
 cretatumque bouem: Seianus ducitur unco
 spectandus, gaudent omnes. 'quae labra, quis illi

40 ulla PΦ: una Vat. 3287   46 loculos P: loculis Φ   47 tum
 Φ: tunc PSAFOΣ   54 del. Leo, 54-55 del. Knoche. interrogationem
 primus agnouit Lachmann   quae Buecheler: om. PΦ   61 strident
 PSFK Prisc. G.L.K. ii. 521: stridunt Φ   64 matellae PSFG Sang. Σ:
 patellae ΦΣ   65 laurus PSGU: lauros Φ

IVVENALIS

uultus erat! numquam, si quid mihi credis, amaui
 hunc hominem. sed quo cecidit sub crimine? quisnam
 delator quibus indicibus, quo teste probauit? 70
 ‘nil horum; uerbosa et grandis epistula uenit
 a Capreis.’ ‘bene habet, nil plus interrogo.’ sed quid
 turba Remi? sequitur fortunam, ut semper, et odit
 damnatos. idem populus, si Nortia Tusco
 fauisset, si oppressa foret secura senectus 75
 principis, hac ipsa Seianum diceret hora
 Augustum. iam pridem, ex quo suffragia nulli
 uendimus, effudit curas; nam qui dabat olim
 imperium, fascas, legiones, omnia, nunc se
 continet atque duas tantum res anxius optat, 80
 panem et circenses. ‘perituros audio multos.’
 ‘nil dubium, magna est fornacula.’ ‘pallidulus mi
 Bruttidius meus ad Martis fuit obuius aram;
 quam timeo, uictus ne poenas exigat Aiax
 ut male defensus. curramus praecipites et, 85
 dum iacet in ripa, calcemus Caesaris hostem.
 sed uideant serui, ne quis neget et pavidum in ius
 ceruice obstricta dominum trahat.’ hi sermones
 tunc de Seiano, secreta haec murmura uolgi.
 uisne salutari sicut Seianus, habere 90
 tantundem atque illi summas donare curules,
 illum exercitibus praeponere, tutor haberi
 principis angusta Caprearum in rupe sedentis
 cum grege Chaldaeo? uis certe pila, cohortis,
 egregios equites et castra domestica; quidni 95

70 indicibus *PΦ*: indicibus *AH*   73 remi *PSGH*: (turba)rem *Acro*
in Hor. Carm. i. 35. 25: tremens *Φ*: om. *L*   74 nortia *PA*: nurtia
FGZ: nursia *Φ*   78 effudit *PSGLZ*: effugit *Φ*   81 panem *AFG*:
 pan** *PLO*: panim *UZ*: pan *HKT*   87 in ius *P Vat. Reg. 2029*:
 intus *GU*: huius *Φ*: in huius *F*   88 obstricta *PA*: adstricta *Φ*
 89 tunc *PΦ*: tum *GU*   91 summas *PA Sang.*: sellas *Φ. uersum om. H*

haec cupias? et qui nolunt occidere quemquam
 posse uolunt. sed quae praeclara et prospera tanti,
 ut rebus laetis par sit mensura malorum?
 huius qui trahitur praetextam sumere mauiis
 an Fidenarum Gabiorumque esse potestas 100
 et de mensura ius dicere, uasa minora
 frangere pannosus uacuis aedilis Vlubris?
 ergo quid optandum foret ignorasse fateris
 Seianum; nam qui nimios optabat honores
 et nimias poscebat opes, numerosa parabat. 105
 excelsae turris tabulata, unde altior esset
 casus et impulsae praeceps inmane ruinae.
 quid Crassos, quid Pompeios euertit et illum,
 ad sua qui domitos deduxit flagra Quirites?
 summus nempe locus nulla non arte petitus 110
 magnaue numinibus uota exaudita malignis.
 ad generum Cereris sine caede ac uulnere pauci
 descendunt reges et sicca morte tyranni.
 eloquium ac famam Demosthenis aut Ciceronis
 incipit optare et totis quinquatribus optat 115
 quisquis adhuc uno parcam colit asse Mineruam,
 quem sequitur custos angustae uernula capsae.
 eloquio sed uterque perit orator, utrumque
 largus et exundans leto dedit ingenii fons.
 ingenio manus est et ceruix caesa, nec umquam 120
 sanguine causidici maduerunt rostra pusilli.
 ‘o fortunatam natam me consule Romam:’
 Antoni gladios potuit contemnere si sic
 omnia dixisset. ridenda poemata malo
 quam te, conspicuae diuina Philippica famae, 125

97 tanti *PAGE*: tantum Φ 102 uacuis *PAGU*: uacuisque Φ
 112 ac *P Φ* : et *HKT Seru. in Georg. ii. 498* uulnere *P Φ* : sanguine *GU*
Seru. ibid. 114 ac Φ : aut *PA Sang.* 116 parcam *P*: partam Φ

IVVENALIS

uolueris a prima quae proxima. saeuus et illum
 exitus eripuit, quem mirabantur Athenae
 torrentem et pleni moderantem frena theatri.
 dis ille aduersis genitus fatoque sinistro,
 quem pater ardentis massae fuligine lippus 130
 a carbone et forcipibus gladiosque paranti
 incude et luteo Volcano ad rhetora misit.

bellorum exuuiae, truncis adfixa tropaeis
 lorica et fracta de casside buccula pendens
 et curtum temone iugum uictaeque triremis 135
 aplustre et summo tristis captiuos in arcu
 humanis maiora bonis creduntur. ad hoc se

Romanus Graiusque et barbarus induperator
 erexit, causas discriminis atque laboris
 inde habuit: tanto maior famae sitis est quam 140
 uirtutis. quis enim uirtutem amplectitur ipsam,
 praemia si tollas? patriam tamen obruit olim

gloria paucorum et laudis titulique cupido
 haesuri saxis cinerum custodibus, ad quae
 discutienda ualent sterilis mala robora fici, 145

quandoquidem data sunt ipsis quoque fata sepulcris.
 expende Hannibalem: quot libras in duce summo
 inuenies? hic est quem non capit Africa Mauro
 percussa oceano Niloque admota tepenti
 rursus ad Aethiopum populos aliosque elephantos. 150

additur imperiis Hispania, Pyrenaeum
 transilit. opposuit natura Alpemque niuemque:
 diducit scopulos et montem rumpit aceto.
 iam tenet Italiam, tamen ultra pergere tendit.

131 paranti *PGU*: parante Φ : parant *F* 145 fici *PGZ*: ficus Φ
 150 aliosque Φ *Prisc. G.L.K.* ii. 217: altosque *PA* 152 imposuit
Prisc. G.L.K. ii. 328 153 diducit *PSΦ*: diducit *Laur. S. Marci* 234,
Vat. 2810, *Comm. Einsidlense G.L.K.* viii. 217 rumpit *PΦ*: rupit *AGLZ*
Comm. Einsidlense ibid.

'acti' inquit 'nihil est, nisi Poeno milite portas 155
 frangimus et media uexillum pono Subura.'
 o qualis facies et quali digna tabella,
 cum Gaetula ducem portaret belua luscum!
 exitus ergo quis est? o gloria! uincitur idem
 nempe et in exilium praiceps fugit atque ibi magnus 160
 mirandusque cliens sedet ad praetoria regis,
 donec Bithyno libeat uigilare tyranno.
 finem animae, quae res humanas miscuit olim,
 non gladii, non saxa dabunt nec tela, sed ille
 Cannarum uindex et tanti sanguinis ultor 165
 anulus. i, demens, et saeuas curre per Alpes
 ut pueris placeas et declamatio fias.
 unus Pellaeo iuueni non sufficit orbis,
 aestuat infelix angusto limite mundi
 ut Gyarae clausus scopulis paruaque Seripho; 170
 cum tamen a figulis munitam intrauerit urbem,
 sarcophago contentus erit. mors sola fatetur
 quantula sint hominum corpuscula. creditur olim
 uelificatus Athos et quidquid Graecia mendax
 audet in historia, constratum classibus isdem 175
 suppositumque rotis solidum mare; credimus altos
 defecisse amnes epotaque flumina Medo
 prandente et madidis cantat quae Sostratus alis.
 ille tamen qualis rediit Salamine relicta,
 in Corum atque Eurum solitus saeuire flagellis 180
 barbarus Aeolio numquam hoc in carcere passos,
 ipsum conpedibus qui uinxerat Ennosigaeum
 (mitius id sane, quod non et stigmatum dignum
 credidit. huic quisquam uellet seruire deorum?)—

155 acti Φ : actum *PHT* 160 fugit *PAGU*: abit Φ 164 nec *PFGU*:
 non Φ . cf. iii. 110 170 gyarae *P\Phi*: gyari *Paris. 7647 et 17903* 173 ho-
 minum *P\Phi*: hominis *AKT*: om. *H* 184 credidit *PSG*: crederet Φ

IVVENALIS

sed qualis rediit? nempe una naue, cruentis 185
 fluctibus ac tarda per densa cadauera prora.
 has totiens optata exegit gloria poenas.

‘da spatium uitae, multos da, Iuppiter, annos.’
 hoc recto uultu, solum hoc et pallidus optas. 190

sed quam continuis et quantis longa senectus
 plena malis! deformem et taetrum ante omnia uultum
 dissimilemque sui, deformem pro cute pellem
 pendentisque genas et talis aspice rugas
 quales, umbriferos ubi pandit Thabraca saltus,
 in uetula scalpit iam mater simia bucca. 195

plurima sunt iuuenum discrimina, pulchrior ille
 hoc atque tillet alio, multum hic robustior illo:
 una senum facies, cum uoce trementia membra
 et iam leue caput madidique infantia nasi;
 frangendus misero gingiua panis inermi. 200

usque adeo grauis uxori natisque sibique,
 ut captatori moueat fastidia Cosso.

non eadem uini atque cibi torpente palato
 gaudia; nam coitus iam longa obliuio, uel si
 coneris, iacet exiguus cum ramice neruus 205
 et, quamuis tota palpetur nocte, iacebit.

anne aliquid sperare potest haec inguinis aegri
 canities? quid quod merito suspecta libido est
 quae uenerem adfectat sine uiribus? aspice partis
 nunc damnum alterius. nam quae cantante uoluptas, 210
 sit licet eximius, citharoedo siue Seleuco
 et quibus aurata mos est fulgere lacerna?

189 recto uultu solum *AHKT*: uultu solum *GU*: **** (alto *eras.*) recto
 uultu solum *P*: altus (alius *O*) caelumque tuens *LOZ*: altus caelum
 intuens *F* 197 ille Φ *Explan. in Don. G.L.K.* iv. 492: *om. PO*: ore
Housman 198 membra *P\Phi*: labra *GU*: uerba *LZ*: *om. Sang.*
 211 citharoedo *PF*: cithareda *Sang.*: citharoedus Φ siue *PFG Sang.*:
 situe Φ seleuco *P Sang.*: eleuco coraules *F*: seleucos *GU*: seleucus Φ

quid refert, magni sedeat qua parte theatri
 qui uix cornicines exaudiet atque tubarum
 concentus? clamore opus est ut sentiat auris 215
 quem dicat uenisse puer, quot nuntiet horas.
 praeterea minimus gelido iam in corpore sanguis
 febre calet sola, circumscilicet agmine facto
 morborum omne genus, quorum si nomina quaeras,
 promptius expediam quot amauerit Oppia moechos, 220
 quot Themison aegros autumnus occiderit uno,
 quot Basilus socios, quot circumscripserit Hirrus
 pupillos, quot longa uiros exorbeat uno
 Maura die, quot discipulos inclinet Hamillus;
 percurram citius quot uillas possideat nunc 225
 quo tondente grauis iuueni mihi barba sonabat.
 ille umero, hic lumbis, hic coxa debilis; ambos
 perdidit ille oculos et luscis inuidet; huius
 pallida labra cibum accipiunt digitis alienis,
 ipse ad conspectum cenae diducere rictum 230
 suetus hiat tantum ceu pullus hirundinis, ad quem
 ore uolat pleno mater ieiuna. sed omni
 membrorum damno maior dementia, quae nec
 nomina seruorum nec uultum agnoscit amici
 cum quo praeterita cenauit nocte, nec illos 235
 quos genuit, quos eduxit. nam codice saeuo
 heredes uetat esse suos, bona tota feruntur
 ad Phialen; tantum artificis ualet halitus oris,
 quod steterat multis in carcere fornicis annis.
 ut uigeant sensus animi, ducenda tamen sunt 240
 funera natorum, rogi aspiciendus amatae
 coniugis et fratris plenaque sororibus urnae.
 haec data poena diu uiuentibus, ut renouata

214 exaudiet *PAGU*: exaudiat Φ 217 in *P\Phi*: om. *AGKU*
 226. cf. i. 25   235 nec *PAHKOT*: neque *GU*. uersum om. *FLZ*

IVVENALIS

semper clade domus multis in luctibus inque
 perpetuo maerore et nigra ueste senescant. 245
 rex Pylius, magno si quicquam credis Homero,
 exemplum uitae fuit a cornice secundae.
 felix nimirum, qui tot per saecula mortem
 distulit atque suos iam dextra computat annos,
 quique nouum totiens mustum bibit. oro parumper 250
 attendas quantum de legibus ipse queratur
 fatorum et nimio de stamine, cum uidet acris
 Antilochi barbam ardentem, cum quaerit ab omni,
 quisquis adest, socio cur haec in tempora duret,
 quod facinus dignum tam longo admiserit aeuo. 255
 haec eadem Peleus, raptum cum luget Achillem,
 atque alius, cui fas Ithacum lugere natantem.
 incolumi Troia Priamus uenisset ad umbras
 Assaraci magnis sollemnibus Hectore funus
 portante ac reliquis fratrum ceruicibus inter 260
 Iliadum lacrimas, ut primos edere planctus
 Cassandra inciperet scissaque Polyxena palla,
 si foret extinctus diuerso tempore, quo non
 coeperat audaces Paris aedificare carinas.
 longa dies igitur quid contulit? omnia uidit 265
 euersa et flammis Asiam ferroque cadentem.
 tunc miles tremulus posita tulit arma tiara
 et ruit ante aram summi Iouis ut uetulus bos,
 qui domini cultris tenue et miserabile collum
 praebet ab ingrato iam fastiditus aratro. 270
 exitus ille utcumque hominis, sed torua canino
 latrauit rictu quae post hunc uixerat uxor.
 festino ad nostros et regem transeo Ponti

253 cum *PT et ut uid.* *G*: nam Φ 254 socio Φ : socios *Vat.* 3286:
 socius *P.* cf. xi. 85, *Heraeus ad Mart.* ix. 37. 6   263 non *P*: iam Φ
 272 uixerat *PAGU*: uixerit Φ

et Croesum, quem uox iusti facunda Solonis
 respicere ad longae iussit spatia ultima uitae. 275
 exilium et carcer Minturnarumque paludes
 et mendicatus uicta Carthagine panis
 hinc causas habuere; quid illo ciue tulisset
 natura in terris, quid Roma beatius umquam,
 si circumducto captiuorum agmine et omni 280
 bellorum pompa animam exhalasset opimam,
 cum de Teutonico uellet descendere curru?
 prouida Pompeio dederat Campania febres
 optandas, sed multae urbes et publica uota
 uicerunt; igitur Fortuna ipsius et urbis 285
 seruatum uicto caput abstulit. hoc cruciatu
 Lentulus, hac poena caruit ceciditque Cethegus
 integer et iacuit Catilina cadauere toto.

formam optat modico pueris, maiore puellis
 murmure, cum Veneris fanum uidet, anxia mater 290
 usque ad delicias uotorum. 'cur tamen' inquit
 'corripias? pulchra gaudet Latona Diana.'
 sed uetat optari faciem Lucretia qualem
 ipsa habuit, cuperet Rutilae Verginia gibbum
 accipere t̄atque suum† Rutilae dare. filius autem 295
 corporis egregii miseros trepidosque parentes
 semper habet: rara est adeo concordia formae
 atque pudicitiae. sanctos licet horrida mores
 tradiderit domus ac ueteres imitata Sabinos,
 praeterea castum ingenium uoltumque modesto 300
 sanguine feruentem tribuat natura benigna
 larga manu (quid enim puero conferre potest plus

274 quem uox iusti *PAGU*: iusti quem uox Φ 294 cuperet Φ :
 cuperes *P Sang. uersum om. G* 294-5 uerginia—rutilae *om. F Monac.*
 23475 295 atque suum *PGU*: atque suam Φ : osque suum *Weidner*:
 osque tuum *receptio cuperes Housman* 299 sabinos *FG et (inos in*
ras.) P: sabinas Φ 300 modesto *PG*: modestum Φ

IVVENALIS

custode et cura natura potentior omni?),
 non licet esse uiro; nam prodiga corruptoris
 improbitas ipsos audet temptare parentes: 305
 tanta in muneribus fiducia. nullus ephebum
 deformem saeua castrauit in arce tyrannus,
 nec praetextatum rapuit Nero loripedem nec
 strumosum atque utero pariter gibboque tumentem.
 i nunc et iuuenis specie laetare tui, quem 310
 maiora expectant discrimina. fiet adulter
 publicus et poenas metuet quascumque mariti
 firatit debet, nec erit felicior astro
 Martis, ut in laqueos numquam incidat. exigit autem
 interdum ille dolor plus quam lex ulla dolori 315
 concessit: necat hic ferro, secat ille cruentis
 uerberibus, quosdam moechos et mugilis intrat.
 sed tuus Endymion dilectae fiet adulter
 matronae. mox cum dederit Seruilia nummos
 fiet et illius quam non amat, exuet omnem 320
 corporis ornatum; quid enim ulla negauerit udis
 inguinibus, siue est haec Oppia siue Catulla?
 deterior totos habet illic femina mores.
 ‘sed casto quid forma nocet?’ quid profuit immo
 Hippolyto graue propositum, quid Bellerophonti? 325
 erubuit tñempe haect ceu fastidita repulso
 nec Stheneboea minus quam Cressa excanduit, et se
 concussere ambae. mulier saeuissima tunc est
 cum stimulos odio pudor admouet. elige quidnam

304 uiro *Guelf. Gud.* 53 *H² sicut con.* *Jabu:* uiros *PA:* uiris Φ
 308 nec in *fine GU et in ras.* *P²:* uel Φ 310 i nunc et *PSGU:* nunc
 ergo Φ iuuenis specie *PSAGOU:* specie iuuenis Φ 312 metuet
 $\Phi:$ metuit *P* 313 irati *PHT:* exire irati *A:* exigere irati $\Phi:$ ex
 ira *Clausen, Class. Rev. N.S.* i (1951), 73-74 debet *P:* debent Φ
 323 *del. Heinrich* 326 *om. Lond. mus. Brit. Add.* 11997, *del. Knoebe*
 nempe haec *P Φ :* certe *FLOZ* repulso *PS:* repulsa Φ

suadendum esse putes cui nubere Caesaris uxor 330
 destinat. optimus hic et formosissimus idem
 gentis patriciae rapitur miser extinguendus
 Messalinae oculis; dudum sedet illa parato
 flammeolo Tyriusque palam genialis in hortis
 sternitur et ritu decies centena dabuntur 335
 antiquo, ueniet cum signatoribus auspex.
 haec tu secreta et paucis commissa putabas?
 non nisi legitime uolt nubere. quid placeat dic.
 ni parere uelis, pereundum erit ante lucernas;
 si scelus admittas, dabitur mora paruula, dum res 340
 nota urbi et populo contingat principis aurem.
 dedecus ille domus sciet ultimus. interea tu
 obsequere imperio, si tanti uita dierum
 paucorum. quidquid leuius meliusque putaris,
 praebenda est gladio pulchra haec et candida ceruix. 345
 nil ergo optabunt homines? si consilium uis,
 permittes ipsis expendere numinibus quid
 conueniat nobis rebusque sit utile nostris;
 nam pro iucundis aptissima quaeque dabunt di.
 carior est illis homo quam sibi. nos animorum 350
 impulsu et caeca magnaue cupidine ducti
 coniugium petimus partumque uxoris, at illis
 notum qui pueri qualisque futura sit uxor.
 ut tamen et poscas aliquid uoueasque sacellis
 exta et candiduli diuina tomacula porci, 355
 orandum est ut sit mens sana in corpore sano.
 fortem posce animum mortis terrore carentem,
 qui spatium uitae extremum inter munera ponat

339 erit *PSAFG*: est Φ 344 leuius meliusque *codd. recentiores*:
 leuius meliusue *A Vat. Reg. 2029*: leuiusque *P*: melius leuiusque Φ
 351 ducti *PS\Phi*: capti *HO*   354 ut tamen et *PAGU*: ut tamen ut *H*:
 at tamen ut Φ 358 ponat *P\Phi Sang.*: ducat *GU*

IVVENALIS

naturae, qui ferre queat quoscumque labores,
 nesciat irasci, cupiat nihil et potiores 360
 Herculis aerumnas credat saeuosque labores
 et uenere et cenis et pluma Sardanapalli.
 monstro quod ipse tibi possis dare; semita certe
 tranquillae per uirtutem patet unica uitae.
 nullum numen habes, si sit prudentia: nos te, 365
 nos facimus, Fortuna, deam caeloque locamus.

SATVRA XI

Atticus eximie si cenat, lautus habetur,
 si Rutilus, demens. quid enim maiore cachinno
 excipitur uolgi quam pauper Apicius? omnis
 conuictus, thermae, stationes, omne theatrum 5
 de Rutilo. nam dum ualida ac iuuenalia membra
 sufficiunt galeae dumque ardent sanguine, fertur
 non cogente quidem sed nec prohibente tribuno
 scripturus leges et regia uerba lanistae.
 multos porro uidēs, quos saepe elusus ad ipsum
 creditor introitum solet expectare macelli, 10
 et quibus in solo uiuendi causa palato est.
 egregius cenat meliusque miserrimus horum
 et cito casurus iam perlucente ruina.
 interea gustus elementa per omnia quaerunt
 numquam animo pretiis obstantibus; interius si 15
 attendas, magis illa iuuant quae pluris ementur.
 ergo haut difficile est perituram arcessere summam

359 labores *PSΦ Sang.*: dolores *GU* 362 pluma *PGKU*: plumas
AF: plumis *HLOTZ* 365-6 *cf.* xiv. 315-16 365 habes *PΦ*
Lact. Diu. inst. iii. 29. 17: abest *GU* nos te *SAGU et (te in ras. P²)*
P Lact. ibid.: sed te *Φ*

6 ardent *Rom. Casan.* 1527 *sicut con.* *Rigaltius*: ardenti *PAFGHT*:
 ardentis *LOZ*: ardens *KU* 16 ementur *P*: emuntur *Φ*